

Rola organizacji wyspecjalizowanych ONZ w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia

Streszczenie

Celem niniejszej pracy jest przeprowadzenie kompleksowej analizy kształtowania międzynarodowych standardów ochrony zdrowia przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), Międzynarodową Organizację Pracy (MOP), Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) oraz Światową Organizację Handlu (WTO).

Aktualność problematyki badawczej wynika z postępującej globalizacji problemów zdrowotnych. Międzynarodowe problemy w zakresie zdrowia publicznego powodują konieczność zacieśnienia współpracy międzynarodowej, wymiany doświadczeń i nowych idei oraz wzajemnego uczenia się rozwiązywania problemów zdrowotnych. Działania na rzecz ochrony zdrowia i poprawy stanu zdrowotności są celem wielu instytucji międzynarodowych. Występuje w tym zakresie rozproszenie i brak centralnego ośrodka koordynującego, a kompetencje organizacji międzynarodowych pozostają często konkurencyjne. Dlatego zasadne jest zbadanie podstaw prawnych działalności prawotwórczej oraz roli organizacji wyspecjalizowanych systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia. Z praktycznego punktu widzenia wskazane jest zidentyfikowanie podstawowych trudności i problemów, jakie pojawiają się w ich działalności oraz przedstawienie propozycji zmian. Planowana publikacja naukowa, uwzględniająca aktualny stan prawny, ma szansę nie tylko wzbogacić, ale również wypełnić lukę w dotychczasowej literaturze przedmiotu dotyczącej omawianych zagadnień.

Wybór tematu w przedstawionym na wstępie kształcie został podyktowany kilkoma problemami badawczymi. Celem głównym niniejszej pracy jest całościowe zbadanie relacji między organizacjami wyspecjalizowanymi systemu ONZ: Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) oraz Światowej Organizacji Handlu (WTO)

w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia. Szczególne znaczenie będzie miało uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy jest to system efektywny, ułatwiający rozwiązywanie międzynarodowych problemów zdrowotnych. Należy spodziewać się, że stosunki te są bardzo złożone i nie wszystkie zostały już przez doktrynę dostrzeżone, dlatego potrzebna jest próba systemowego spojrzenia na ten problem. Brak syntetycznej monografii oraz perspektywiczny charakter badanego zjawiska uzasadniają podjęcie tematyki instytucjonalizacji współpracy międzynarodowej organizacji wyspecjalizowanych systemu ONZ na rzecz ochrony zdrowia. Sformułowane problemy badawcze wyznaczają granice obszaru badawczego.

Podstawową tezę rozprawy jest stwierdzenie, że Światowa Organizacja Zdrowia, Międzynarodowa Organizacja Pracy, Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa oraz Światowa Organizacja Handlu, pomimo różnorodnego zakresu przedmiotowego obejmującego działalność tych organizacji, kształtują międzynarodowe standardy ochrony zdrowia.

Celem niniejszej pracy jest analiza i weryfikacja następujących hipotez badawczych: 1) Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) jest głównym i najważniejszym forum współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony zdrowia; 2) Prawo do zdrowia jest prawem generującym konkretne zobowiązania, które mogą być skutecznie monitorowane i egzekwowane na poziomie międzynarodowym; 3) Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP), Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) oraz Światowa Organizacja Handlu (WTO) stosują spójne i uniwersalne rozumienie prawa do zdrowia.

Na strukturę pracy składają się wprowadzenie, pięć rozdziałów poprzedzonych wstępem i zwieńczonych syntetycznym podsumowaniem i zakończeniem. Całość dopełnia materiał uzupełniający tekst główny w postaci wykazu skrótów oraz bibliografii załącznikowej. Każdemu z rozdziałów przypisano określoną rolę i zadanie badawcze.

Pierwszy rozdział ma przede wszystkim charakter wprowadzający do głównych wątków dysertacji. Poczynione zostały w nim pewne wyjaśnienia terminologiczne, poprzez zdefiniowanie użytych w rozprawie pojęć, takich jak „zdrowie” i „zdrowie publiczne”. Następnie uporządkowano i zhierarchizowano prawo do zdrowia pośród innych praw człowieka, według ściśle wyodrębnionych kryteriów z uwzględnieniem źródeł prawa do zdrowia. Przedstawiono również genezę oraz ewolucję koncepcji międzynarodowego prawa zdrowia publicznego z uwzględnieniem zakresu i specyfiki prawa do zdrowia jako prawa człowieka.

Rozdział drugi zawiera szczegółowe opracowanie roli Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia. W istocie rozdział zawiera analizę kompetencji Światowej Organizacji Zdrowia w kształtowaniu międzynarodowych standardów ochrony zdrowia. W tym celu przedstawiono ewolucję instytucjonalizacji międzynarodowej współpracy na rzecz ochrony zdrowia, począwszy od Konferencji sanitarnych do powołania Światowej Organizacji Zdrowia. Starano się odpowiedzieć na pytanie, czy, a jeżeli tak, to na ile i w jaki sposób Światowa Organizacja Zdrowia może za pomocą swoich instrumentów prawnych wpływać na państwa członkowskie, aby zapewnić jak najszerszy dostęp do usług zdrowotnych. Rozdział wieńczy omówienie światowej strategii zdrowia formułowanej w ramach WHO.

Trzeci rozdział został poświęcony ochronie zdrowia w systemie Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP). Przedstawiona została w nim geneza Międzynarodowej Organizacji Pracy z uwzględnieniem zasad jej działania oraz dorobku normatywnego. Z punktu widzenia obszaru badawczego rozprawy doktorskiej analizie poddana została treść zarówno aktów twardego prawa międzynarodowego (konwencji), jak i dokumentów o charakterze *soft law* (rekomendacji), odnoszących się do ochrony zdrowia i opieki medycznej pracowników w celu ukazania ewolucji standardów MOP.

Rozdział czwarty stanowi analizę ochrony zdrowia w świetle standardów Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO). Przedstawiono w nim genezę, strukturę oraz funkcje FAO. Ponadto zbadano kompetencje prawodawcze i dorobek tej organizacji. Po ich prezentacji dokonano analizy relacji między FAO a WHO w kontekście zapewnienia kompleksowej strategii regulacyjnej dotyczącej kwestii bezpieczeństwa żywności na poziomie globalnym. Ocenie poddane zostały postanowienia Codex Alimentarius (Kodeks Żywnościowy), który stanowi podstawowy punkt odniesienia w dziedzinie bezpieczeństwa żywności. Niezwykle istotne z punktu badanej problematyki było także przeanalizowanie współpracy FAO i WTO na rzecz ochrony zdrowia.

Piąty rozdział poświęcony został ochronie zdrowia w systemie Światowej Organizacji Handlu (WTO). Rozdział rozpoczyna przedstawienie genezy Światowej Organizacji Handlu. Następnie omówiona została problematyka ochrony zdrowia w działaniach WTO z uwzględnieniem umów WTO związanych z ochroną zdrowia publicznego. Analizę uzupełnia zbadanie problematyki handlu lekami i ochrony patentowej w kontekście dostępu do leków. Na koniec omówiono działania podejmowane wspólnie przez Światową Organizację Handlu i Światową Organizację Zdrowia na rzecz ochrony zdrowia.

Pracę wieńczy zakończenie, które rekapitułuje analizę, zmierzając do weryfikacji przedstawionych problemów prawnych.

Podstawę źródłową dysertacji stanowią głównie teksty dokumentów międzynarodowych, przeważnie umów, wzbogacone orzecznictwem międzynarodowym. W głównej mierze przy pisaniu pracy korzystano z tekstów oryginalnych w języku angielskim. Teksty autentyczne były podstawą analizy jurystycznej także wtedy, gdy umowy międzynarodowe tłumaczone były na język polski. Stąd przy każdorazowym przywołaniu treści przepisów, w przypisie dolnym umieszczono odwołanie do tekstu autentycznego.

Bnuliawka - Siembiada